

บทที่ 6

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยว

6.1 สรุปบทนำ

การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบท (เกษตรกรรม) สู่วัฒนธรรมเมือง (การค้าและการบริการ) เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการทำมาหากิน การอยู่ร่วมกัน ความเชื่อ วัฒนธรรมต่าง ๆ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย โดยการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการทำมาหากิน มีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วยปัจจัยจากนโยบายของรัฐบาลกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ และปัจจัยจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ สมาชิกในชุมชนจะเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงกับปัจจัยการผลิตด้านแรงงาน และมีการเคลื่อนย้ายแรงงาน ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อความสัมพันธ์ด้วย โดยการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ที่เห็นได้ชัด คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์กับสถาบันหลักในชุมชน และความสัมพันธ์กับสถาบันภายนอกชุมชน เพราะบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์กับบุคลากรและสถาบันอื่นภายนอกชุมชนมากขึ้น และความสัมพันธ์ที่เป็นไปตาม ระเบียบแบบแผนของตำแหน่งการปฏิบัติงาน และกฎหมายจะมีมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากพื้นที่เกษตรกรรมให้กลายเป็นสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน ทั้งที่เกิดโดยตรงและโดยอ้อมหลายประการ ผลกระทบในด้านบวก เช่น การมีอาชีพ เป็นการแก้ไขปัญหาการว่างงาน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันก็มีผลกระทบในด้านลบ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มชนภายในจังหวัดมีแนวโน้มสูงขึ้น และมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น เป็นต้น

ในกรณีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมประเพณีในอดีต ที่สืบทอดเป็นมรดกสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชาติจนได้รับการยกย่องจากองค์การ UNESCO ให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นมรดกของโลก แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถจำแนกตามลักษณะเด่น ๆ ของการท่องเที่ยวเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม
2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม

3. แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติศึกษาและการพักผ่อนหย่อนใจ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการประชาสัมพันธ์หรือส่งเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหรือผลของการนำนโยบายการท่องเที่ยวมาใช้ในพื้นที่เขตอุทยานประวัติศาสตร์ที่อยู่ภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะได้รับการส่งเสริมให้เป็นเมืองท่องเที่ยวอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงภายหลังเปลี่ยนเป็นสถานที่มรดกโลก โดยก่อนการเปลี่ยนเป็นมรดกโลก ความเป็นอยู่เรียบง่ายสงบ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเป็นมรดกโลก มีการพัฒนาถนน การท่องเที่ยว และทำให้ชุมชนรอบอุทยานได้รับผลกระทบเพิ่มมากขึ้น โดยจุดเปิดตัวการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ โครงการไหว้พระ 9 วัด ซึ่งโครงการนี้จริง ๆ แล้วผู้คนในชุมชนยังไม่รู้จักหรือเข้าใจโครงการมากนัก โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการส่งเสริมการจัดงานการท่องเที่ยวตามปฏิทินการท่องเที่ยว เช่น ประเพณีสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันสำคัญทางศาสนา วันลอยกระทง เป็นต้น ซึ่งอาจจะไม่ได้มีผลต่อการพัฒนาชุมชนเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตามโครงการก็ยังได้ส่งผลประโยชน์ให้กับชุมชนได้บ้าง แต่การจะพัฒนาให้จังหวัดมีความเจริญเติบโตทางการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวนั้นย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาด้านอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วย เพราะจะเห็นได้ว่าการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว นั้น ไม่อาจตอบสนองของความอยู่ดีกินดีของประชาชนในชุมชนได้อย่างเพียงพอ ยังคงมีสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

6.1.1 การเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพ

จากการสำรวจพื้นที่และสอบถามประชาชนพบว่า อุทยานประวัติศาสตร์ฯ มีขอบเขตหรือขนาดของพื้นที่จำกัดอยู่แล้ว ทำให้มีการอยู่อาศัยของประชากรมีความหนาแน่นมาตั้งแต่ในอดีต โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นวัดหรือโบราณสถาน และมีชุมชนอยู่รอบข้าง โดยพื้นที่ส่วนที่ติดแม่น้ำจะมีความหนาแน่นของประชากรมากเป็นพิเศษ เนื่องจากในสมัยก่อนจะใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก โดยมีเรือเป็นพาหนะ และถือว่าเกาะอยุธยาเป็นศูนย์กลางในการค้าขายทางเรือของภูมิภาคนี้มาตั้งแต่แรก รวมทั้งยังเป็นศูนย์กลางในการค้าขายกับชนชาติตะวันตก ไม่ว่าจะเป็น โปรตุเกส ฝรั่งเศส อังกฤษ ฮอลแลนด์ ก็มีการค้าขายกับชนชาติไทยมาอย่างยาวนาน จึงเป็นที่ที่มีความหนาแน่นในการอยู่อาศัยพอสมควร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการเปลี่ยนแปลงของเมืองอย่างมาก จากพื้นที่ที่เคยเป็นศาสนสถานถูกเปลี่ยนให้มาเป็นอาคารราชการ เช่น พื้นที่ส่วนสีน้ำเงินด้านล่างเป็นวัดร้างเปลี่ยนมาเป็นโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา ถัดมาเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ถัดขึ้นไปเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา และโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ส่วนพื้นที่สีน้ำเงินด้านบนที่ติดขอบเป็นวิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา ถัดมาเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ โรงเรียนอนุบาล

พระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยพาณิชยการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ยังมีที่ว่าการอำเภอพระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัยอาชีวศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น พื้นที่อื่นๆภายในเกาะอยุธยามีการขยายตัวของเศรษฐกิจมากขึ้นทำให้อาคารมีความหนาแน่นมากขึ้น และถูกเปลี่ยนรูปแบบการใช้อาคารจากบ้านพักอาศัยมาเป็นอาคารพาณิชยกรรมแทน ทั้งนี้เพื่อเป็นการรองรับการท่องเที่ยวด้วย

ที่มวิจัยได้ให้นักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามเชิงพื้นที่ ในวันที่ 15 มีนาคม 2555 เพื่อเก็บข้อมูลสรุปหาความเปลี่ยนแปลงของสภาพเมืองจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่ผ่านมา ทำให้ได้ทราบว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่รองรับการขยายตัวจากเมืองหลวง และยังเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวมรดกโลกทางประวัติศาสตร์ จึงทำให้เกิดการขยายตัวทางกายภาพของเมืองอย่างมากในการสร้างอาคารที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชต่าง ๆ จนเกิดการพัฒนารถถนนหนทางภายในเขตเมืองเพื่อรองรับการคมนาคมจากนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์ ฯ ทำให้เขตเมืองบริเวณที่เราทำการศึกษาได้พัฒนาทัศนียภาพเมืองไว้มากมายเพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เช่น การสร้างเสาไฟรูปนางหงส์ ที่กระจายอยู่โดยทั่วของใจกลางเมืองพระนครศรีอยุธยา การสร้างบ้านพัก ที่อยู่อาศัยบ้านจัดสรร อยู่โดยรอบโบราณสถาน และการถมคูคลองต่าง ๆ เป็นต้น

6.1.2 การเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมและเศรษฐกิจ

จากการศึกษาวิจัยทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของพื้นที่บริเวณโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลต่อลักษณะพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย โดยพบว่า ประชาชนในชุมชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายประจำเดือนของครัวเรือน ทำให้ไม่จำเป็นต้องประกอบอาชีพเสริม รวมทั้งยังมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจอย่างเพียงพอ แต่ในขณะเดียวกันประชาชนบางกลุ่มก็มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ทำให้จำเป็นต้องประกอบอาชีพเสริม และที่สำคัญคือ ปัญหาการว่างงานในชุมชนที่มีมากขึ้น ทำให้ประชาชนขาดรายได้ ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจในชุมชนที่อาจจะซบเซาตามไปด้วย ส่วนเรื่องความเชื่อและประเพณีของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ไม่ได้ขัดแย้งกับสังคมใหญ่หรือนโยบายของหน่วยงานราชการแต่อย่างใด แต่ในชุมชนยังคงมีปัญหาคืออื่น ๆ ภายในชุมชนเอง เช่น ปัญหาการขาดความสามัคคี ปัญหาการขาดจิตสำนึกของคนในชุมชน ปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้สมควรได้รับการแก้ไข โดยการเริ่มต้นพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขจากคนในชุมชนเอง แต่บางปัญหาก็ควรจะมีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการแก้ไขปัญหา เช่น ปัญหายาเสพติด เป็นต้น รวมทั้งสภาพทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณรอบอุทยานประวัติศาสตร์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันเมื่อพื้นที่บริเวณนี้ได้รับการส่งเสริมหรือการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทำให้มี

ความเจริญในด้านต่าง ๆ ตามมา มีระบบสาธารณูปโภคที่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน มีการคมนาคมสัญจรที่สะดวกสบาย ประชาชนมีความรู้ด้านสุขลักษณะอย่างเพียงพอ มีความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทำให้เชื้อต่อการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ แต่ในขณะเดียวกันชุมชนก็มมีปัญหาใหญ่ตามมาด้วย คือ ปัญหาขยะและน้ำเสีย นี่เป็นลักษณะพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงหรือส่งเสริมให้พื้นที่บริเวณนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

6.2 สภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและผลกระทบต่อชุมชน

แม้ว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะได้รับการส่งเสริมให้เป็นเมืองท่องเที่ยวอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย แต่การจะพัฒนาให้จังหวัดมีความเจริญเติบโตทางการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวนั้นย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาด้านอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วย เพราะจะเห็นได้ว่าการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว นั้น ไม่อาจตอบสนองความอยู่ดีกินดีของประชาชนในชุมชนได้อย่างเพียงพอ ยังคงมีสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน และที่สำคัญ ทำให้มีผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวตามมาด้วย โดยปัญหาที่อาจจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่

1. การจ้างงานภาคอุตสาหกรรมลดลง ทำให้มีผู้ว่างงานมากขึ้น ซึ่งมีการแก้ปัญหาโดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ให้มีการฝึกอบรมในสาขาที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

2. รายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ทำให้มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีการแก้ปัญหาโดยส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของประชาชนในพื้นที่ เพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพ พัฒนาทักษะผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค พร้อมจัดหาตลาดให้กับสินค้าของชุมชน

3. คุณภาพและปริมาณของผลิตภัณฑ์ครัวเรือนหรือชุมชนไม่ทัดเทียมโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้เสียเปรียบด้านการแข่งขันทางการตลาด จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาการผลิตทางการเกษตรให้ได้คุณภาพมาตรฐาน

4. ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำหรือราคาไม่แน่นอน ส่งเสริมให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต ให้จัดหา/สนับสนุน/จัดทำปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ราคาต้นทุนต่ำ จัดหาแหล่งจำหน่าย ระบาย (จำหน่าย) ผลผลิตตามฤดู โดยมีโครงการในลักษณะของการให้ความรู้ให้การส่งเสริมสนับสนุนในการลดต้นทุนการผลิต

5. เส้นทางคมนาคมไม่สะดวกต่อการลงทุน การค้าขาย การเดินทางคมนาคมขนส่งไม่สะดวก ทำให้จำเป็นต้องปรับปรุง ซ่อมแซมเส้นทางขนส่ง พืชผลการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชนและสินค้าอื่น ๆ ให้มีความสะดวก

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องเร่งแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาขั้นพื้นฐานของชุมชน เพื่อให้การแก้ปัญหาพื้นฐานเหล่านี้สามารถตอบสนองต่อความกินดีอยู่ดีของประชาชนได้ รวมทั้งตอบสนองต่อแผนการพัฒนาหรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วย

การแก้ปัญหาที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันการส่งเสริมหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นอาจจะนำมาสู่ปัญหาหรือผลกระทบต่อชุมชนได้เช่นเดียวกัน โดยจากการศึกษาวิจัย พบว่า นโยบายหรือยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวต่าง ๆ จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมหรือขีดความสามารถในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย เพราะแม้ว่าการท่องเที่ยวจะได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวอาจจะนำมาซึ่งปัญหาหรือผลกระทบที่ตามมาด้วยก็ได้ นโยบายหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็เช่นเดียวกัน จากการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า นโยบายด้านการท่องเที่ยวก็ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจ โดยจากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า มีการสะท้อนให้เห็นว่า นโยบายหรือยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวก็ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ ได้แก่

1. นโยบายเรื่องการประชาสัมพันธ์สินค้า OTOP โดยนโยบายนี้มาจากรัฐบาลกลางแม้ว่าจะไม่ใช่ นโยบายการท่องเที่ยวโดยตรงแต่ก็สามารถส่งผลต่อการท่องเที่ยวได้และยังส่งเสริมให้เกิดการสร้างอาชีพให้กับชุมชนอีกด้วย เช่น การสานปลาตะเพียน (ชุมชนหัวแหลม) หรือการทำโรตีสายไหม เป็นต้น เมื่อมีการประชาสัมพันธ์ก็จะมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในชุมชนเพื่อเยี่ยมชมกิจกรรมก็สามารถทำรายได้ให้กับชาวบ้านได้ แต่อย่างไรก็ตามการสร้างอาชีพอย่างเช่นการสานปลาตะเพียนหรือการทำโรตีสายไหมก็ยังเป็นการทำแบบตัวใครตัวมัน ไม่มีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจน ซึ่งที่ผ่านมากการรวมกลุ่มจะเกิดขึ้นเพื่อขอเงินจากภาครัฐอย่างเดียว ไม่ใช่กลุ่มที่เกิดจากความสามัคคีของชาวบ้านอย่างแท้จริง รวมทั้งในปัจจุบันนโยบายเรื่องสินค้า OTOP ไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ดังนั้นนโยบายหรืองบประมาณที่จะเข้ามาในชุมชนควรมีอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอผ่านโครงการต่าง ทั้งนี้เพื่อสร้างให้เกิดกิจกรรมอันจะนำไปสู่การสร้างควมมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยอาจจะมีการ เช่น SML, ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น และที่สำคัญต้องกระตุ้นให้ชุมชนเป็นผู้คิดโครงการด้วยตนเองได้

2. เรื่องการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ มีหลายหน่วยงานเข้าร่วมจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ เช่น เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา, จังหวัด, อบจ, โดยเฉพาะกรมศิลปากร นโยบายเกี่ยวกับอุทยาน

ประวัติศาสตร์หรือโบราณสถานจะเป็นนโยบายที่ลงมาจากส่วนกลาง รวมทั้งแผนการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นนั้นก็มาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ทำให้เทศบาลหรือหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ไม่ได้เข้าจัดการอย่างทั่วถึง เป็นการสะท้อนให้เห็นว่านโยบายการท่องเที่ยวก็ไม่ได้เป็นปัจจัยหลักต่อการพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนนั้นมีการเจริญเติบโตและการพัฒนาไปตามแผนการเจริญเติบโตของประเทศ แต่การพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดโดยส่วนกลางนั้นไม่ได้ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจสังคมของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง เพราะหลังจากมีนโยบายในการจัดการปรับสภาพภูมิทัศน์แล้ว ในแง่มุมหนึ่งก็เป็นการจัดระเบียบและความสวยงามให้กับสถานที่ท่องเที่ยวได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อประชาชนบางกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าไปค้าขายหรือประกอบอาชีพในบริเวณใกล้เคียงได้ ทำให้ไม่สามารถมีรายได้

3. จากการประชาสัมพันธ์หรือสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวก็ย่อมทำให้มีปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาทางด้านสังคมตามมาด้วย ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อทางอ้อม เช่น มีคนเข้ามาเที่ยวเยอะ เศรษฐกิจเติบโต เมืองก็เติบโตตามไปด้วย แล้วก็สามารถก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ มาอีก เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาวัฒนธรรมของชุมชนที่เปลี่ยนไป ปัญหาน้ำเสีย ปัญหารถติด เป็นต้น ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวแล้วส่งผลกระทบต่อเมืองหรือต่อประชาชนในชุมชนยังเห็นไม่ชัดเจนมากนัก ซึ่งจริงๆ แล้วปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาหลักของเมืองขนาดใหญ่อยู่แล้ว แต่มีปัญหาลำคัญคือ ปัญหาภายในชุมชนเอง ชุมชนยังไม่มีคามเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งยังมีปัญหาอื่น ๆ อีกด้วยเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาความยากจน เป็นต้น

4. เมืองอยุธยาเติบโตได้เพราะส่วนหนึ่งมาจากการท่องเที่ยว เช่น โบราณสถาน ตลาดน้ำ เป็นต้น ด้วยความที่เป็นเมืองท่องเที่ยวจึงทำให้กลุ่มธุรกิจโรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร เป็นกลุ่มหลักที่ได้รับผลประโยชน์ เพราะการค้าขายหรือให้บริการตามสถานที่ท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สามารถตอบสนองหรืออำนวยความสะดวกให้กับสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้อย่างเต็มรูปแบบ แต่ในอยุธยาก็มีผู้ประกอบการบริการเหล่านี้มาจากหลายพื้นที่ ไม่ได้เป็นแค่คนอยุธยาเพียงอย่างเดียว ซึ่งชาวบ้านหรือคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นก็ได้รับผลประโยชน์ในลำดับรองลงมา เช่น การเป็นลูกจ้าง หรือการให้บริการทั่วไป เช่น การขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง เป็นต้น คนในชุมชนส่วนใหญ่แล้วเป็นคนทำงานรับจ้าง ทำงานโรงงาน และค้าขาย นโยบายการประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวไม่ค่อยมีผลต่อชุมชนมาก การเติบโตของรายได้หรือปัญหาชุมชนส่วนใหญ่ก็เป็นไปตามวัฏจักรของเมืองที่มีการเติบโต จะเห็นได้ว่าการเจริญเติบโตของสถานที่ท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพกับคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

5. ในปัจจุบันได้มีการริเริ่มให้ชุมชนจำนวน 29 ชุมชน รวมกลุ่มกัน โดยนำเงินจากโครงการชุมชนพอเพียงมาทำเป็นตลาดน้ำ โดยจะให้ชุมชนทั้ง 29 ชุมชนร่วมกันจัดการ ซึ่งทางจังหวัดเห็นชอบแล้วส่งต่อมายังเทศบาล เพราะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงต่อชุมชน ซึ่งกำลังดำเนินงานพิจารณาอยู่และมีหน่วยงานทั้งนักวิชาการและนักบริหารงานมาช่วยดูโครงการให้เกิดเป็นรูปธรรม เพราะเป็นโครงการที่ต้องใช้ทักษะสูงเกินกว่าคนในชุมชนจะทำเองได้ ถือเป็นโครงการที่เกิดจากชุมชนคิดโดยคนจากชุมชนเอง และชุมชนก็จะได้รับผลประโยชน์โดยตรงไม่เหมือนโครงการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เกิดจากภาครัฐและไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนโดยตรง

นอกจากผลกระทบด้านการท่องเที่ยวบริเวณโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังคงได้รับผลกระทบด้วย ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม เช่น บริเวณลานจอดรถหลังวิหารพระมงคลบพิตรไม่เป็นระเบียบ รวมทั้งไม่มีการจัดระเบียบร้านค้า, สวนสาธารณะบึงพระรามมีภูมิทัศน์ไม่สวยงาม, ปราสาทนครหลวงมีโบราณสถานที่ชำรุดทรุดโทรมหลายจุด

2. ปัญหาการจราจรติดขัดบริเวณเส้นทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนนบริเวณทางไปวัดใหญ่ชัยมงคล, ถนนบริเวณทางไปวัดพนัญเชิง, ถนนบริเวณทางไปวัดมเหยงค์และตลาดน้ำอโยธยา โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลหรือวันหยุดยาว ทำให้ถนนบริเวณนั้นจะมีปัญหาการจราจรติดขัดเป็นอย่างมาก

3. ปัญหาการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทางไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน หรือป้ายบอกทางไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้นักท่องเที่ยวจะรู้จักเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเท่านั้น ยังไม่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแหล่งอื่นๆ อย่างทั่วถึง

6.2.1 การวิเคราะห์สภาพปัญหาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

จากการวิจัยในครั้งนี้ได้มีผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นในเรื่องปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยมองว่ามีปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดจากการส่งหรือพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้

ปัญหาแรก เมื่อ 10 ปีที่แล้ว ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเริ่มสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จากสุขทัย ล้านนา ล้านช้าง สำหรับการท่องเที่ยวในจังหวัดอยุธยายังไม่มีความชัดเจน มีแต่แผนเชิงนโยบาย โดยไม่มีการตั้งกรรมการขึ้นมา ไม่มีการประสานงานอย่างเป็นระบบ ผ่านมา 10 ปี

ปัญหาที่สอง คนส่วนใหญ่ที่มาค้าขายและทำธุรกิจ เป็นบุคคลภายนอกจังหวัด เพราะคนอยุธยาไม่อยู่อยุธยา เพราะไม่มีรายได้จึงจำเป็นต้องไปหารายได้ในจังหวัดอื่น และอาจจะมองได้ว่าบุคคลเกาะกับการหาผลประโยชน์ใกล้วัดโดยการค้าขาย

ปัญหาที่สาม รายได้ส่วนใหญ่มาจากการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ไม่ใช่มาจากการที่สถานที่ท่องเที่ยวได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลก

ปัญหาที่สี่ ไม่มีการให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความรู้ทางประวัติศาสตร์มากกว่าคนไทย เพราะอ่านก่อนเที่ยว

ปัญหาที่ห้า โครงสร้างพื้นฐานได้รับการพัฒนา เช่น ถนน ไฟฟ้า ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว ทำให้ในพื้นที่สามารถสนับสนุนหรือตอบสนองต่อการท่องเที่ยวได้ น่าจะมีการผลักดันให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นการสนับสนุนให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยตรง และยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในขณะเดียวกัน เป็นต้น แต่สิ่งที่พบเห็นได้จากปัจจุบัน คือ ปัญหาการถดถอยในเรื่องวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่มีผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว และที่สำคัญยังขาดการประสานงานที่ต่อเนื่องจากส่วนต่างๆ

ปัญหาที่หก ปัญหาขยะที่มีจำนวนมากขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยว

ปัญหาที่เจ็ด การจราจรจะติดขัดมากในช่วงโมงเร่งด่วน เพราะอยุธยาเป็นเมืองรอยต่อของการเดินทางไปภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ดังนั้น แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับประเทศด้วย โดยดูได้จากการปรับปรุงและพัฒนาโครงการสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการบริการการท่องเที่ยว หรือการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือการสนับสนุนให้ธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจได้ แต่ในขณะเดียวกันการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวนั้นจำเป็นต้องมีแผนยุทธศาสตร์หรือนโยบายที่เกี่ยวกับกับการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นปัญหาหรือผลกระทบที่จะเกิดตามมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว นั้น ๆ ด้วย

6.3 ทางออกเบื้องต้นในการป้องกันผลกระทบในเชิงลบต่อ วัฒนธรรม, วิถีชุมชน, เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบเขตอุทยานประวัติศาสตร์ฯ

ยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาล้วนแล้วแต่เป็นการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรม การพัฒนากลุ่มอาชีพทั้งเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อต้องการสร้างความอยู่ดีกินดีให้เกิดขึ้นกับประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาก็ถือได้ว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มี

ความสำคัญมาก ถ้าจะให้อุทยานประวัติศาสตร์นี้บรรลุผลตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่ได้วางไว้ก็จำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อพัฒนาบริเวณโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ ซึ่งการพัฒนานี้ไม่ได้หมายความว่าจะเป็นเพียงการพัฒนาสภาพแวดล้อมรอบ ๆ หรือพัฒนาให้อุทยานได้กลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเพียงเท่านั้น แต่จำเป็นต้องมีการพัฒนาประชาชนหรือผู้ที่อาศัยอยู่โดยรอบ ๆ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์นั้นควบคู่กันไปด้วย เพราะจากการศึกษาวิจัยก็ได้พบแล้วว่า ในชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ยังคงมีปัญหาภายในชุมชนเอง เช่น ปัญหาการขาดความสามัคคี ปัญหาการขาดจิตสำนึกของคนในชุมชน ชุมชนขาดความเข้มแข็งในการรวมกลุ่ม หรือเยาวชนของชุมชนขาดจิตสำนึกในการพัฒนาตนเอง เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนภายในชุมชนเองทั้งนั้น ปัญหาที่ตัวบุคคลหรือประชาชนนี้ควรเป็นปัญหาที่ต้องทำความเข้าใจและมีการแก้ไขปรับปรุงเป็นอันดับแรก ๆ เพราะถ้าตัวบุคคลหรือประชาชนเองได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นแล้ว การที่จะส่งเสริมหรือพัฒนาในด้านต่าง ๆ ก็ย่อมที่จะตามมาอย่างง่ายดาย

นอกจากปัญหาที่ตัวประชาชนเองแล้วยังคงมีปัญหาอื่น ๆ ในบริเวณโดยรอบชุมชนอุทยานประวัติศาสตร์ที่สมควรได้รับการแก้ไขเหมือนกัน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย เป็นต้น เพราะหากปัญหาเหล่านี้ได้รับการแก้ไขแล้วการส่งเสริมและการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นในด้านอื่น ๆ ก็จะสามารถทำได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการประกอบอาชีพ ด้านการส่งเสริมทรัพยากรวัฒนธรรม ด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นตามมาอย่างแน่นอน ซึ่งจะเป็นการตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวที่ทางจังหวัดได้วางไว้ นอกจากปัญหาที่กล่าวมาอาจจะยังมีปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดจากภายนอกชุมชนด้วยก็ได้ เช่น การทำตามแผนงานที่วางไว้ เช่น แผนงานท่องเที่ยวนั้นทำได้ยากในความเป็นจริง เพราะการบังคับใช้ตามกฎหมายนั้นทำยากและยังมีเรื่องผลประโยชน์อื่น ๆ อีก เช่น เรื่องของฐานเสียงของ อปท. ที่ อปท. ต้องรักษาไว้ซึ่งการปฏิบัติบางอย่างที่อาจจะขัดต่อแผนในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวได้ เป็นต้น ดังนั้นการจะวางแผนเพื่อส่งเสริมหรือพัฒนาพื้นที่โดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์จึงจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กันไปที่ตัวบุคคลและสภาพแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยภายนอกอื่นที่อาจจะส่งผลต่อการพัฒนาด้วย โดยปัจจัยภายในและภายนอกที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ได้แก่

ปัจจัยภายใน (เกิดจากชุมชนเอง)	ปัจจัยภายนอก
<ul style="list-style-type: none"> ● มีอาชีพมากมายให้ชาวบ้านทำโดยที่ไม่ต้องพึ่งพาอาชีพทางด้านการท่องเที่ยว เช่น โรงงาน ไปหางานที่อื่นทำ ● ผู้นำชุมชนยังไม่เข้มแข็งเพียงพอที่จะนำคนในชุมชนเข้าร่วมในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยว ● กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเช่น OTOP ยังไม่เข้มแข็งหรือมีศักยภาพน้อยรวมทั้งยังไม่มี การเชื่อมต่อกับเรื่องของการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนเช่นมาเที่ยวแล้วต้องซื้อของที่ระลึกจากกลุ่มกลับบ้าน ● ความไม่จริงจังจากกลุ่มชาวบ้านเช่น การจัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมขึ้นขึ้นมาเฉพาะกิจเพื่อรับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> ● หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องยังไม่มีการสนับสนุนที่ชัดเจนในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ส่งผลดีต่อชุมชน ● หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีการประสานงาน (บูรณาการ) กันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและการพัฒนาชุมชนเช่นหน่วยท้องถิ่นกับหน่วยงานจากส่วนกลาง ● เรื่องของผลประโยชน์ที่ยังไม่มีการจัดสรรอย่างลงตัว ผลประโยชน์ทับซ้อนและต่างฝ่ายต่างปกป้องผลประโยชน์ตัวเองโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ในภาพรวมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและชุมชน

ตาราง 6.1 ปัจจัยภายในและภายนอกต่อการแก้ปัญหาผลกระทบ

6.3.1 แนวคิดเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

จากการระดมความคิดของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวหรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีแนวทางบางประการในการนำมาใช้เป็นแนวคิดหลักในการพัฒนา คือ ไม่ต้องการให้ที่นี่เป็น “แหล่งอนุรักษ์” เพราะจะเป็นการปิดกั้นไม่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม แต่ควรเปลี่ยนจากแหล่งอนุรักษ์เป็น “แหล่งรายได้ของชุมชน” เพราะจะทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและอนุรักษ์มากขึ้น รวมทั้งอาจจะต้องเปลี่ยนแนวคิดของเมืองจาก “เมืองหลวงเก่า” เป็น “เมืองท่าเก่า” เพราะว่าการเป็นเมืองหลวงไม่มีความหลากหลาย แต่การเป็นเมืองท่าจะมีความหลากหลาย เพราะจะมีคนจากต่างชาติต่างศาสนาเข้ามาค้าขาย ซึ่งเราสามารถประชาสัมพันธ์ความหลากหลายตรงนี้ให้เป็นจุดเด่นได้ โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวหรือพื้นที่โดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ดังนี้

1) ควรให้คนอยุธยาที่มีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน รวมทั้งทำความเข้าใจในเรื่องรายได้จากการท่องเที่ยว โดยการสำรวจจากรายได้จากการท่องเที่ยวมาจากแหล่งไหน เพื่อจะได้ประชาสัมพันธ์ให้มีการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากยิ่งขึ้น

2) รูปแบบของการสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการต่าง ๆ ต้องทำโดยชุมชน เพื่อเป็นการสร้างทัศนคติให้คนในชุมชนตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งให้มีการทำประชาวิจารณ์จริงๆ เพื่อให้ชุมชนมีได้รับรู้ส่วนได้และส่วนเสียด้วย

3) สนับสนุนคนสูงอายุในชุมชนเพราะว่าคนหนุ่มสาวไปทำงานข้างนอกมากกว่า หรืออีกนัยหนึ่งพยายามที่จะดึงคนหนุ่มสาวเข้ามาทำงานในพื้นที่เรื่องท่องเที่ยว รวมทั้งต้องนำเสนอสิ่งที่ยุทธยามีและเชื่อมโยงกับชุมชนรวมทั้งกิจกรรมต้องมีความต่อเนื่องส่วนใหญ่เป็นการจัดอีเวนท์ซึ่งจัดแล้วก็จบไป ทำให้มาเที่ยวแบบ one day trip (ไปเช้า-เย็นกลับ) ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวค้างคืน ดังนั้นต้องมีการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ค้างคืน

4) การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการกำหนดนโยบายที่เป็นประโยชน์

5) การเชื่อมต่อองค์ความรู้จากภายนอกมาสู่ชุมชน เช่น

- การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์
- การอนุรักษ์และการดึงเอาจุดเด่นของวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนออกมานำเสนอให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

6) มีการวางผังเมืองที่ไม่ดี ปลูกต้นไม้ไม่ค่อย อากาศร้อนมาก ไม่สะดวกสบายต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

7) การการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวควรทำทั้งเมืองหรือทั้งจังหวัด เช่น ในต่างประเทศจะมีการกำหนดว่าบ้านต้องทาสีอะไร ดอกไม้ต้องปลูกดอกอะไร ฯลฯ แต่ส่วนใหญ่การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จะเป็นการเลียนแบบมาจากที่อื่น ๆ เช่น เรื่องของตลาดน้ำ เป็นต้น

8) ควรมีนโยบายที่สามารถนำสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น นโยบายการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่จะส่งผลกระทบต่อเมืองและชุมชน เช่น การเอาสายไฟลงดิน การสร้างที่จอดรถให้ห่างจากแหล่งท่องเที่ยว แล้วจัดการการเดินทางแบบทางเลือกให้แทน เช่น ทางจักรยานหรือการขนส่งสาธารณะ เป็นต้น

9) การใช้ Social network มาช่วยในการจัดการ เช่น ประชาชนสามารถร้องเรียนด้วยการถ่ายภาพหรือเป็นคลิปวีดีโอแล้วนำมาลงไว้ในเว็บของการท่องเที่ยวหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะเห็นได้ชัดและรวดเร็วดีกว่าการเขียนจดหมายร้องเรียน

10) แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นมรดกโลก ซึ่งควรรักษาและอนุรักษ์ไว้ จึงจำเป็นต้องมีเงื่อนไขการท่องเที่ยว คือ ปลอดภัย สะอาด เดินทางสะดวก แต่ไม่ควรจัดงานมรดกโลกในสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ เพราะนักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวเพราะปลอดภัย สะอาด เดินทางสะดวกเท่านั้น ไม่ได้มาเพราะอยากมาเที่ยวในสถานที่ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลก

การท่องเที่ยวสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนนั้นๆ เกิดความยั่งยืน โดยมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชน ในเชิงการเรียนรู้และการทดลองให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ที่เป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนั้น ชุมชนจะต้องสามารถจัดการการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนและผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ทั้งในรูปแบบที่เป็นผลประโยชน์ตอบแทน อิงตามระบอบทุนนิยมและความยั่งยืนของการพัฒนาในชุมชน จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีจุดมุ่งหมายหลักในการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างกระแสการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับกระแสอนุรักษ์ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันส่งเสริมเพื่อให้การท่องเที่ยวบรรลุจุดมุ่งหมาย ดังกล่าว ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนส่งเสริมจากทุกฝ่าย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายเอกชน และฝ่ายนักท่องเที่ยวเอง ซึ่งทั้ง 3 ฝ่าย ต่างก็มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังต่อไปนี้

6.3.2 บทบาทของรัฐบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

1) รัฐบาลควรทำการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนแม่บทส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างจริงจัง โดยคำนึงถึง 2 ด้านพร้อมกันไป คือ ด้านความเป็นไปได้ในการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และด้านการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

2) รัฐบาลควรร่วมมือกับธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชนในการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มากขึ้น โดยจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น โดยจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีภาคเอกชนเข้าร่วมด้วย

3) รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการศึกษาและปลูกฝังจิตสำนึกของคนในชาติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยแทรกการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ในหลักสูตรทุกระดับ และสนับสนุนให้เปิด หลักสูตรการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นในระดับอุดมศึกษา

4) รัฐบาลควรออกกฎหมายในการควบคุมดูแลผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวและนำกฎหมาย มาใช้อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นหลักประกันในด้านความสงบเรียบร้อย และสุนทรียภาพของทรัพยากร ทางการท่องเที่ยว

5) รัฐบาลควรกำหนดมาตรฐานการออกแบบก่อสร้าง พร้อมทั้งระบบตรวจสอบขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ของแต่ละพื้นที่การท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และมีมาตรการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ด้วย

6.3.3 บทบาทของเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

- 1) ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ควรมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากร การท่องเที่ยวอย่างหวงแหนในคุณค่า
- 2) ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ควรดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบทางด้านลบต่อการท่องเที่ยว เช่น การลดมลพิษจากการขนส่ง การติดตั้งเครื่องบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพในธุรกิจโรงแรมหรือภัตตาคาร เป็นต้น
- 3) ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ควรมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลอดจนให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ เพื่อลดผลกระทบที่อาจมีต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 4) ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ควรหมั่นตรวจสอบ และประเมินผลเกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อม ในหน่วยงานต่าง ๆ ภายในธุรกิจของตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะระบบกำจัดขยะและน้ำเสีย
- 5) ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ควรให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ในการสนับสนุนโครงการ หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

6.3.4 บทบาทของนักท่องเที่ยวในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

- 1) นักท่องเที่ยวควรเลือกใช้บริการของผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือ สนับสนุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 2) นักท่องเที่ยวควรท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม โดยไม่ทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งที่รู้และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ พร้อมทั้งระมัดระวังพฤติกรรมที่อาจมีผลเสียต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นนั้น ๆ
- 3) นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ และข้อแนะนำของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด และควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้นล่วงหน้า เพื่อจะได้ช่วยอนุรักษ์ ใหคงอยู่คู่การท่องเที่ยวให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้
- 4) นักท่องเที่ยวควรงดซื้อสินค้าหรือบริการที่ทำลายนิเวศวิทยาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น เช่น สัตว์ป่า โบราณวัตถุ ปะการัง เป็นต้น
- 5) นักท่องเที่ยวควรให้ความร่วมมือกับรัฐบาลและผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในโครงการ หรือกิจกรรม ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้ท้องถิ่นที่ไปท่องเที่ยว

ดังนั้น การนำนโยบายของรัฐที่มุ่งการพัฒนาหรือส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องทำไปพร้อมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยต้องลงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ส่วนการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมเพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้านั้นจะต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมด้วย เช่น การส่งเสริมหรือสนับสนุนการพัฒนาฝีมือแรงงาน การส่งเสริมศีลธรรมอันดีงามในสังคม เป็นต้น เช่นเดียวกับนโยบายหรือยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวใน จ.พระนครศรีอยุธยา ที่มีความจำเป็นต้องพัฒนากการท่องเที่ยวไปพร้อมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์ด้วย ซึ่งการพัฒนากการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่ทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุน เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันของชุมชนอย่างมีความสุข